

Đánh giá các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên trường đại học công lập

VŨ QUẢNG*

Tóm tắt

Mục tiêu của nghiên cứu này nhằm áp dụng mô hình phân tích thứ bậc để đánh giá mức độ tác động của các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên của các trường đại học công lập (ĐHCL). Kết quả nghiên cứu cho thấy, nhân tố Đội ngũ giảng viên và Người học có tác động lớn nhất tới chất lượng đầu ra sinh viên, tiếp đến là các nhân tố: Cơ chế, chính sách; Chương trình và hoạt động đào tạo; Cơ sở vật chất và học liệu phục vụ dạy và học. Trên cơ sở kết quả thu được, tác giả đã đề xuất một số kiến nghị nhằm góp phần nâng cao chất lượng đầu ra sinh viên của các trường đại học công lập.

Từ khóa: chất lượng đầu ra sinh viên, đại học công lập, phân tích thứ bậc

SUMMARY

Improving student output is the first aim of universities. The objective of this study is to apply an analytic hierarchy process (AHP) to assess the impact of factors affecting the quality of student output in public universities. The results indicate that Faculty and Learners create the strongest impact on student output quality, followed by Mechanisms, policies, Programs and training activities, Facilities, learning materials for teaching and learning. From these findings, the study proposes a number of recommendations to improve the quality of student output in public universities.

Keywords: quality of student output, public university, analytic hierarchy process

GIỚI THIỆU

Chất lượng đầu ra sinh viên là tổng thể những kiến thức, kỹ năng, thái độ được tạo nên thông qua đào tạo đại học, phù hợp với yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực cho sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và của quốc gia ở mỗi thời kỳ. Nâng cao chất lượng đầu ra sinh viên có vai trò đặc biệt quan trọng góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh, vị thế và uy tín của các trường đại học.

Mặc dù đã có nhiều nghiên cứu xem xét các khía cạnh khác nhau của chất lượng đầu ra sinh viên, tuy nhiên số lượng nghiên cứu tại Việt Nam về đánh giá các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên sử dụng phương pháp phân tích định lượng còn rất hạn chế. Trong khi đó, các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên là khác

nhau giữa các quốc gia, loại hình đào tạo và nhóm sinh viên. Do đó, mục tiêu của nghiên cứu này nhằm áp dụng mô hình phân tích thứ bậc để đánh giá mức độ tác động của các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên của các trường ĐHCĐ ở Việt Nam.

MÔ HÌNH VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Mô hình nghiên cứu

Các công trình đã công bố ở trong và ngoài nước cho thấy, có nhiều nhân tố ảnh hưởng đến chất lượng GDĐH nói chung và chất lượng đầu ra sinh viên tại các trường ĐHCĐ nói riêng, cụ thể là:

Cơ chế, chính sách nhà nước và nguồn lực tài chính của trường

Một số nghiên cứu đã chỉ ra tác động của chính sách nhà nước (cụ thể là chính sách liên quan tới tự chủ đại học, tự chủ tài chính) ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên. Cơ chế tự chủ tài chính đòi hỏi các trường cần phải sử dụng các nguồn tài chính tiết kiệm và hiệu quả hơn, góp phần vào việc tăng thu nhập cho

* ThS., Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

Ngày nhận bài: 20/12/2019; Ngày phản biện: 02/01/2020, Ngày duyệt đăng: 10/01/2020

cán bộ quản lý và giảng viên của trường. Bên cạnh đó, quyền tự chủ cao sẽ cho phép hiệu trưởng các trường ĐHCL quyết định chỉ tiêu cho hoạt động giảng dạy, nội dung giảng dạy và mức chi như thế nào để đáp ứng tốt nhất yêu cầu sáng tạo tri thức, sáng tạo học thuật tạo ra các sản phẩm có chất lượng cao và nâng cao chất lượng đầu ra sinh viên (Trường Đại Học Huế, 2017).

Chương trình và hoạt động đào tạo

Chương trình và hoạt động đào tạo sẽ góp phần thiết lập các kiến thức, kỹ năng và phẩm chất cần trang bị cho sinh viên của các trường ĐHCL. Một đội ngũ giảng viên tốt, chương trình đào tạo tốt và người học có năng lực phù hợp, nhưng không có tổ chức và quản lý đào tạo hiệu quả cũng sẽ dẫn đến kết quả đào tạo không đáp ứng được mong đợi, kỳ vọng, không thực sự tương xứng với chất lượng của các nhân tố đầu vào (Lê Chi Lan, 2018).

Đội ngũ giảng viên

Trình độ và năng lực của đội ngũ giảng viên gồm có: phẩm chất đạo đức và năng lực. Phẩm chất đạo đức của giảng viên được thể hiện qua lòng yêu thương học trò, hành vi ứng xử của giảng viên và phẩm chất cùng là nền tảng định hướng thái độ của mỗi giảng viên. Năng lực giảng viên không chỉ đơn thuần là năng lực chuyên môn và năng lực dạy học, mà năng lực của đội ngũ giảng viên còn bao gồm: năng lực giao tiếp, năng lực kiểm tra và đánh giá, năng lực thực hiện, năng lực tổ chức và năng lực giáo dục.

Ngoài ra, trình độ và năng lực của đội ngũ giảng viên còn được xem xét trên hai khía cạnh quan trọng: (1) Năng lực và hiệu quả nghiên cứu khoa học; (2) Chất lượng đào tạo nguồn nhân lực. Với chức năng giảng dạy, đội ngũ giảng viên có nhiệm vụ trang bị cho sinh viên các phương pháp nghiên cứu khoa học, phương pháp tự học và phương pháp luận; phát triển trí tuệ, tư duy sáng tạo và năng lực hoạt động trí tuệ của sinh viên; trang bị những kỹ năng, kỹ xảo về một lĩnh vực khoa học nhất định và những tri thức khoa học hiện đại; tiếp thu những cái mới, các chuẩn mực xã hội và các phẩm chất đạo đức nghề nghiệp. Như vậy, chất lượng đội ngũ giảng viên có ảnh hưởng rất quan trọng tới chất lượng đầu ra sinh viên.

Do đó, đội ngũ giảng viên cần phải có nhân cách tốt, phẩm chất tốt, đạo đức tốt, lối sống lành mạnh và trong sáng, năng lực của một nhà giáo, tôn trọng nhân cách của sinh viên, yêu thương học sinh, sinh viên và yêu nghề. Đồng thời, đội ngũ giảng viên cũng cần phải luôn luôn tìm tòi, học hỏi để nâng cao kỹ năng và trình độ chuyên môn, có năng lực chuyên môn tốt, làm chủ được tri thức và có kiến thức chuyên sâu. Ngoài ra, đội ngũ giảng viên cũng cần phải nắm vững kiến thức và kỹ năng về dạy và học, kỹ thuật dạy học trong tùy theo cụ thể của mỗi chuyên ngành (Doãn Thị Mai Hương, 2017).

Cơ sở vật chất và học liệu phục vụ dạy và học

Một số nghiên cứu đã khẳng định vai trò của cơ sở vật chất đối với chất lượng giáo dục đại học của các trường đại học (Chen và cộng sự, 2007; Gamage và cộng sự, 2008).

Mohamad Manjur Alam và cộng sự (2014) cho rằng, ngoài nhân tố Cơ sở vật chất có ảnh hưởng quan trọng và tích cực tới học lực và kết quả học tập của sinh viên, thì các yếu tố khác, như: Kỹ thuật học tập; Các khía cạnh liên quan đến gia đình; Thói quen học tập cũng có mối quan hệ tích cực với kết quả học tập và học lực của sinh viên.

Bên cạnh đó, học liệu phục vụ việc dạy và học của giảng viên và sinh viên có vai trò quan trọng quyết định chất lượng đầu ra của sinh viên (Nguyễn Minh Tuấn, 2015; Phạm Thủy Hương Triều, 2010). Học liệu này bao gồm: sách giáo khoa, đề cương, bài giảng, bài giảng điện tử và các tài liệu, tư liệu, công cụ phục vụ học tập, và các tài liệu tham khảo phục vụ việc học tập và nghiên cứu, như: luận án, luận văn, khóa luận, sách, tạp chí khoa học, kỷ yếu hội nghị khoa học...

Nhân tố người học

Một số nghiên cứu đã chỉ ra rằng, điểm đầu vào của sinh viên hay kết quả học tập ở trường trung học là những nhân tố có ảnh hưởng tới kết quả học tập của sinh viên đại học (Mohamad Manjur Alam và cộng sự, 2014; Rossi, 2017). Bên cạnh đó, các yếu tố liên quan tới động cơ, thái độ và nỗ lực trong học tập cũng ảnh hưởng tới chất lượng, kết quả đào tạo.

Nhân tố khác

Một số nghiên cứu đã chỉ ra các nhân tố khác có ảnh hưởng tới việc đảm bảo chất lượng đầu ra sinh viên, như: sự phát triển của khoa học, công nghệ, công tác đánh giá kết quả học tập của sinh viên/người học, quản lý hành chính và hệ thống tương tác (Đàm Trí Cường, 2015). Trong đó, sự phát triển của khoa học, công nghệ sẽ ảnh hưởng gián tiếp tới chất lượng đầu ra của sinh viên thông qua sự thay đổi trong mục tiêu đào tạo, phương thức quản trị nhà trường, mô hình tổ chức hoạt động dạy - học trong đào tạo, vai trò và phương pháp giảng dạy của giảng viên, nội dung chương trình dạy học trên cơ sở ứng dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin.

Dựa trên tổng quan tài liệu, nghiên cứu xác định 05 nhóm nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên trường ĐHCL Việt Nam, bao gồm: (i) Cơ chế, chính sách và nguồn lực tài chính của trường (CC_CS_TC); (ii) Chương trình và hoạt động đào tạo (CT_HĐ); (iii) Đội ngũ giảng viên (GV); (iv) Cơ sở vật chất và học liệu phục vụ dạy và học (CSVC_HL); (v) Người học

(NH) (Bà*i* viết sử dụng cách viết số thập phân theo chuẩn quốc tế).

Phương pháp phân tích thứ bậc

Trong nghiên cứu này, phương pháp phân tích thứ bậc (Analytic Hierarchy Process AHP) trình bày bởi Saaty (1994) được áp dụng để xác định mức độ ưu tiên của các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên trường đại học ở Việt Nam. Các bước trong phương pháp AHP của Saaty (1994) ứng dụng trong trường hợp này như sau:

Bước 1: Xác định các nhân tố ảnh hưởng tới chất lượng đầu ra sinh viên trường đại học ở Việt Nam.

Bước 2: Xây dựng ma trận so sánh cặp mức độ tác động giữa các nhóm nhân tố theo ma trận dưới đây:

$$C = \begin{bmatrix} 1 & a_{12} & a_{1n} \\ a_{21} & 1 & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & 1 \end{bmatrix}$$

Trong đó: a_{ij} thể hiện mức độ tác động của nhân tố i so với nhân tố j theo tỷ lệ k (k từ 1 đến 9 - như Bảng 1) và ngược lại của nhân tố j so với i là $1/k$. Như vậy, $a_{ij} > 0$, $a_{ij} = 1/a_{ji}$, $a_{ii} = 1$.

Bước 3: Xác định mức độ tác động của các nhân tố theo công thức dưới đây:

$$MD_i = \left(\sum_{j=1}^n MD_{ij} \right) / n, \text{ với } MD_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sum_{j=1}^n a_{ij}}$$

Trong đó, MD là mức độ tác động của các nhân tố.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Tổng quan nghiên cứu cho thấy, đối với các mô hình ra quyết định, thì quy mô khảo sát không lớn thông thường từ 3-5 chuyên gia, nhưng cần đảm bảo độ tin cậy về dữ liệu. Do đó, nghiên cứu đã tiến hành phỏng vấn chuyên sâu 3 chuyên gia (là giảng viên và cán bộ quản lý) đang công tác trong lĩnh vực GDDH. Bảng 2 trình bày giá trị so sánh trung bình mức độ tác động của các nhân tố thông qua phỏng vấn chuyên sâu sử dụng phiếu khảo sát so sánh cặp đối mức độ tác động của các nhân tố.

Giá trị tổng hợp và mức độ tác động của các nhân tố được trình bày trong Bảng 3. Kết quả phân tích cho thấy, nhân tố GV có ảnh hưởng lớn nhất tới chất lượng đầu ra sinh viên của các trường đại học, tiếp đến là các nhân tố NH, CC_CS_TC, CT_HĐ và cuối cùng

BẢNG 1: DÁNH GIÁ CÁC NHÂN TỐ THEO CẤP DỰA VÀO MỨC ĐỘ TÁC ĐỘNG

	Giá trị số
Tác động như nhau	1
Tác động mạnh hơn	3
Tác động mạnh hơn nhiều	5
Tác động rất mạnh hơn	7
Tác động vô cùng mạnh hơn	9

BẢNG 2: GIÁ TRỊ SO SÁNH TRUNG BÌNH GIỮA CÁC NHÂN TỐ

Nhân tố	CC_CS_TC	CT_HĐ	GV	CSVC_HL	NH
CC_CS_TC	1.000	1.833	0.361	1.667	0.500
CT_HĐ	0.944	1.000	0.500	2.333	0.389
GV	3.333	3.667	1.000	3.667	3.000
CSVC_HL	0.833	0.444	0.333	1.000	0.389
NH	2.000	2.667	2.000	2.667	1.000

BẢNG 3: GIÁ TRỊ TỔNG HỢP VÀ MỨC ĐỘ TÁC ĐỘNG CỦA CÁC NHÂN TỐ

TT	Nhân tố	Giá trị tổng hợp	Mức độ tác động
1	CC_CS_TC	5.361	0.139
2	CT_HĐ	5.167	0.134
3	GV	14.667	0.381
4	CSVC_HL	3.000	0.078
5	NH	10.333	0.268

Nguồn: Tính toán của tác giả

là CSVC_HL. Mức độ tác động của các nhân tố lần lượt là: GV (0.381); NH (0.268); CC_CS_TC (0.139); CT_HĐ (0.134); và CSVC_HL (0.078). Kết quả nghiên cứu này tương đồng với kết quả trong nghiên cứu của Mohamad Manjur Alam và cộng sự (2014), Đoàn Văn Dũng (2015) và Nguyễn Minh Tuấn (2015).

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kết luận

Nâng cao chất lượng đầu ra sinh viên có vai trò đặc biệt quan trọng đối với các trường đại học. Có nhiều nhân tố quyết định tới chất lượng đầu ra của sinh viên, như: Cơ chế; Chính sách và nguồn lực tài chính của trường; Chương trình và hoạt động đào tạo; Đội ngũ giảng viên; Cơ sở vật chất và học liệu phục vụ dạy và học và người học. Kết quả nghiên cứu cho thấy, nhân tố Đội ngũ giảng viên và người học có ảnh hưởng mạnh nhất tới chất lượng đầu ra sinh viên của

các trường ĐHCL; tiếp đến là các nhân tố: Cơ chế; Chính sách; Nguồn lực tài chính của trường; Chương trình và hoạt động đào tạo; cuối cùng là Cơ sở vật chất và học liệu.

Một số kiến nghị

Từ kết quả nghiên cứu, các tác giả đã đưa ra một số kiến nghị sau:

Thứ nhất, các trường ĐHCL cần nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên. Các trường cần tạo cơ hội và điều kiện thuận lợi để giảng viên có thể đi học ở nước ngoài nâng cao trình độ chuyên môn, ngoại ngữ và mở rộng mối quan hệ với các cá nhân, đối tác quốc tế; cần có chính sách khuyến khích giảng viên và người học của trường tham gia các mạng lưới quốc tế, các hội thảo, dự án, các chương trình nghiên cứu và xuất bản; cần có chiến lược, chính sách nhằm thu hút chuyên gia quốc tế, thực tập sinh và sinh viên quốc tế đến giảng dạy, học tập tại trường nhằm tạo môi trường trao đổi học thuật quốc tế cho giảng viên trong sử dụng tiếng Anh.

Thứ hai, các trường ĐHCL cần có các biện pháp nhằm nâng cao nhận thức, năng lực tự học, tự nghiên cứu của sinh viên. Trong đó, các trường cần phát huy vai trò cố vấn học tập sinh viên. Trường cần tổ chức tập huấn cho giảng viên, có tài liệu hướng dẫn giảng viên làm nhiệm vụ cố vấn. Ngoài ra, các trường ĐHCL cũng cần khuyến khích, hỗ trợ việc hình thành

và tổ chức các lớp đoàn, đội, rèn luyện kỹ năng mềm, các lớp tập huấn về dạy học tích hợp, trải nghiệm, sáng tạo cho sinh viên.

Thứ ba, các trường ĐHCL cần đầu tư cơ sở vật chất và học liệu phục vụ dạy và học. Các trường cần chú trọng đầu tư cơ sở vật chất nhà thí nghiệm, phòng thí nghiệm, phòng thực hành, các trang thiết bị phục vụ nhu cầu giảng dạy và nghiên cứu khoa học cho cán bộ, giảng viên.

Thứ tư, các trường ĐHCL cần nâng cao hiệu quả quản lý tài chính của trường. Các trường cần có chiến lược tự chủ tài chính, có cơ chế khuyến khích các hoạt động tăng nguồn thu đáp ứng chi thường xuyên của trường. Các trường cần có chiến lược đa dạng hóa nguồn lực tài chính thông qua các hoạt động bồi dưỡng giáo viên, tăng cường năng lực trường sư phạm, kinh phí đào tạo lưu học sinh; cần có chính sách phân bổ, sử dụng hợp lý, hiệu quả các nguồn thu của trường; tăng cường nguồn thu từ hoạt động nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đàm Trí Cường (2015). Các thành phần chất lượng giáo dục đại học, *Tạp chí Khoa học Công nghệ giao thông vận tải*, số 16
- Đoàn Văn Dũng (2015). *Quản lý nhà nước về chất lượng giáo dục đại học*, Luận án Tiến sỹ, Học viện Hành chính Quốc gia
- Trương Thị Hiền (2017). *Quản lý tài chính tại các trường đại học công lập trực thuộc bộ giáo dục và đào tạo trên địa bàn TP. Hồ Chí Minh trong điều kiện tự chủ*, Luận án Tiến sĩ kinh tế, Học viện Tài chính
- Đoàn Thị Mai Hương (2017). Các nhân tố ảnh hưởng đến năng lực nghiên cứu khoa học của đội ngũ giảng viên đại học hiện nay, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, số 259
- Lê Chi Lan (2018). Đổi mới cách thức đào tạo phát huy năng lực người học tiếp cận yêu cầu người sử dụng lao động, *Tạp chí Khoa học Đại học Văn Lang*, số 08
- Nguyễn Minh Tuấn (2015). *Tác động của công tác quản lý tài chính đến chất lượng giáo dục đại học - Nghiên cứu điển hình tại các trường đại học thuộc Bộ Công Thương*, Luận án Tiến sỹ, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân
- Phạm Thúy Hương Triêu (2010). *Xây dựng mô hình đảm bảo chất lượng tại trường HUFLIT tại Trường Đại học Ngoại ngữ Tin học, TP. Hồ Chí Minh*
- Mohammad Manjur Alam, Md. Arif Billah, Mohammed Sarwar Alam (2014). Factors Affecting Academic Performance of Undergraduate Students at International Islamic University Chittagong (IIUC), Bangladesh, *Journal of Education and Practice*, 5(39)
- Chen, C.Y., Sok, P, and Sok, K. (2007). Benchmarking potential factors leading to education quality: A study of Cambodian higher education, *Quality Assurance in Education*, 15(2), 28-48
- Game, D.T., Suwanabroma, J. (2008). The impact of quality assurance measures on student services at the Japanese and Thai private universities, *Quality Assurance in Education*, 16(2), 181-198
- Maruzzella Rossi (2017). Factors Affecting Academic Performance of University Evening Students, *Journal of Education and Human Development*, 6(1), 96-102
- Saaty, Thomas L. (1994). *Fundamentals of Decision Making and Priority Theory with the Analytic Hierarchy Process Pittsburgh*. Saaty, Thomas, L. RWS. ISBN 0-9620317-6-3